

สังคมสารสนเทศ

พรธิดา วิเชียรปัญญา*

โลกยุคปลายศตวรรษที่ 20 ที่เราสัมผัสกันได้ทั่วไปก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะทั้งโลก (Global) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมมีบทบาทโดดเด่นอย่างมากในเวทีโลก เป็นตัวกระทำที่ส่งผลกระทบต่อไปทั่วทุกมุมโลกโดยผ่านการสื่อสารที่มีสมรรถนะสูง หรือที่เราเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ไฮเทค”

ในท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ เราจะพบว่าข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นอย่างมากมายในแต่ละวัน ซึ่งทำให้เราประสบปัญหาในการรับข่าวสารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ก่อให้เกิดการผลิตความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมากจนทำให้เกิดสังคมแบบใหม่ขึ้นที่เรียกกันว่า **สังคมสารสนเทศ** (Information Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society) ขึ้น บทความนี้จะขอเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับ วิวัฒนาการของสังคมโลก ลักษณะของสังคมสารสนเทศ คำทำนายของโลกใหม่ ผลกระทบของสังคมสารสนเทศ และลักษณะที่สำคัญของคนในยุคสารสนเทศ รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังนี้

วิวัฒนาการของสังคมโลก

อัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler) ผู้เขียนหนังสือเรื่อง **คลื่นลูกที่สาม** (The Third Wave) ได้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของโลกว่าเปรียบเสมือนคลื่นซึ่งมีอยู่ 3 ลูกดังนี้

คลื่นลูกที่ 1 การปฏิวัติเกษตรกรรม (ค.ศ. 1650 – 1750)

คลื่นลูกที่ 1 เริ่มเมื่อประมาณ 8,000 ปีก่อนคริสตกาล โดยที่สังคมในยุคแรกเริ่มนี้เป็นสังคมที่เน้นหนักในด้านการเกษตร มนุษย์ดำรงชีพอยู่ด้วยการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้ความเรียบง่าย ยังไม่มีการติดต่อกับสังคมภายนอก ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ แต่ละชุมชนมีการผลิตตามความจำเป็นของตน มีรูปแบบการสื่อสารที่ใช้เสียง (Verbal Communication) เป็นหลักในการติดต่อสื่อสาร

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

คลื่นลูกที่ 2 การปฏิวัติอุตสาหกรรม

คลื่นลูกที่ 2 เกิดขึ้นในขณะที่คลื่นลูกที่ 1 ยังไม่หมดไปโดยได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในปลายศตวรรษที่ 17 ในทวีปยุโรปและแพร่กระจายไปทั่วโลก การปฏิวัติดังกล่าวทำให้การดำเนินชีวิตของคนในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาเหนือเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ เปลี่ยนจากสังคมการเกษตรไปเป็นสังคมเมือง ผู้คนในชนบทได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ชุมชนเมืองเพื่อมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย มีการผลิตสินค้าเพื่อการค้าเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย มีการผลิตรถแทรกเตอร์สำหรับการไถนา สินค้าทางการเกษตรได้ถูกแปรรูปเพื่อการเก็บรักษาไว้ได้นานๆ มนุษย์รู้จักใช้การบันทึกและการเขียนเป็นเครื่องมือทางการสื่อสาร ระบบการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อกับชุมชนที่อยู่ห่างไกลมากๆ ได้ด้วยเครื่องบิน หรือรถไฟใต้ดิน และที่สำคัญคือ เกิดเครื่องพิมพ์ดีด และหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งมีส่วนทำให้การผลิตและการกระจายสารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

คลื่นลูกที่ 3 การปฏิวัติสารสนเทศ (ค.ศ. 1955)

คลื่นลูกที่ 3 ปรากฏขึ้นในสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรกของโลกในปี ค.ศ. 1955 เป็นสังคมที่มีลักษณะแห่งเทคโนโลยีระดับสูง คนทำงานในภาคอุตสาหกรรมลดลง แต่มาทำงานในภาคบริการและการบริหารงานเพิ่มมากขึ้น มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำงานอย่างแพร่หลาย มีการค้นพบรูปแบบที่ใช้สำหรับการจัดเก็บสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพนั่นคือสามารถจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศทั้งที่อยู่ในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข ภาพ และเสียงอยู่ในสื่อเดียวกันในรูปแบบดิจิทัล คนในสังคมส่วนมากทำงานเกี่ยวข้องกับสารสนเทศ จนมีผู้เรียกยุคนี้อย่างหลากหลายว่าเป็นยุคสารสนเทศบ้าง ยุคหลังอุตสาหกรรม ยุคอิเล็กทรอนิกส์ ยุคอวกาศ ยุคแห่งเทคโนโลยี ยุคแห่งการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

ลักษณะของสังคมสารสนเทศ

อารยธรรมใหม่กำลังโผล่พ้นขอบฟ้า อารยธรรมใหม่นี้นำมาซึ่งรูปแบบของการดำรงชีวิตแบบใหม่ เปลี่ยนวิถีการทำงานและระบบการคิด บางคนอาจกล่าวว่ามันจะเปลี่ยนจิตวิญญาณของเราไปเลยก็ได้ ปัจจุบันเรามองเห็นความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นทุกมุมโลกด้วยอำนาจของเทคโนโลยีแห่งการสื่อสารที่ย่อโลกให้เราเห็นได้ในชั่วพริบตาและเห็นได้ในทุกเวลา การทำความเข้าใจและเห็นถึงลักษณะของสังคมสารสนเทศอย่างชัดเจนจะทำให้เราสามารถปรับวิถีชีวิตให้กับโลกแห่งอนาคต และที่สำคัญตัวเราจะได้อีกโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงของโลกได้เช่นกัน

การศึกษาถึงลักษณะของสังคมสารสนเทศของนักวิชาการหลายๆ ท่าน ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มักเป็นการศึกษาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในขณะเดียวกันก็มีการใช้วิธีการ **อนาคตศาสตร์** เข้าร่วมด้วย สำหรับงานเขียนนี้ขอนำเสนอลักษณะที่สำคัญๆ ของสังคมสารสนเทศโดยอาศัยแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการคือ ปรากฏการณ์เกี่ยวกับสารสนเทศ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี วิถีชีวิตของคนในสังคมสารสนเทศ และวิถีชีวิตที่เป็นเศรษฐกิจในสังคมสารสนเทศ รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังนี้

1. ปรากฏการณ์เกี่ยวกับสารสนเทศ ที่สำคัญมีดังนี้

1.1 มีการผลิตข้อมูลข่าวสารเป็นอันมากในทุกมุมโลกและในทุกวงการวิชาชีพ ทำให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตความรู้ (Knowledge Industry) โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางในการผลิตความรู้ รวมทั้งหน่วยงาน และบริษัทใหญ่ๆ ที่มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Research and Development – R & D) ทำให้เกิดสภาวะที่เรียกว่า การทะลักทะลวยของสารสนเทศ หรือสารสนเทศท่วมท้น (Information Explosion) ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญตามมา 3 ประการคือ

ก. สารสนเทศคืออำนาจ (Information is Power) สารสนเทศได้กลายมาเป็นทรัพย์สินสมบัติ (Information is an Asset) และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์กรเทียบเท่ากับทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติ สารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารงานองค์กรโดยนำมาใช้สำหรับการวางแผนงาน การควบคุมการดำเนินงาน และการตัดสินใจของกระบวนการประกอบธุรกิจ สารสนเทศกลายมาเป็นสินค้าส่วนบุคคล (Private Goods) ที่มีการซื้อขาย เกิดธุรกิจสารสนเทศเชิงพาณิชย์อย่างมากมาย เช่น การขายข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นทั่วโลกของสำนักข่าว CNN หรือของสำนักข่าว Reuter เป็นต้น

ข. การเกิดมลพิษทางสารสนเทศ (Information Pollution) ในขณะที่สารสนเทศถูกผลิตขึ้นมาอย่างมากมายมหาศาล ก็มีสารสนเทศเป็นจำนวนมากที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีประโยชน์สำหรับการใช้งาน ที่สำคัญคือก่อให้เกิดการเสียเวลาสำหรับการค้นคว้าและอ่านสารสนเทศเหล่านั้น นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดปัญหาสำหรับกระบวนการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศอีกด้วย

ค. การเกิดช่องว่างของการใช้สารสนเทศ (Information Rich and Information Poor) ในขณะที่สารสนเทศกลายมาเป็นสิ่งที่มีค่า มีราคา ก็ก่อให้เกิดคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงและใช้สารสนเทศเหล่านั้นได้ ก่อให้เกิดการเสียเปรียบในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการประกอบธุรกิจ การเมือง และแม้กระทั่งการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัญหาดังกล่าวได้ขยายตัวเรื่อยมา จากปัญหาในระดับโลก ลงมาถึงปัญหาระดับนานาชาติ ปัญหาระดับประเทศ และเป็นปัญหาของสังคม

1.2 มีการใช้สารสนเทศเกิดขึ้นในหลายๆ กิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ หรือการศึกษา และใช้ในหลายๆ วงการ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การแพทย์ และสาธารณสุข หรือการศึกษา เป็นต้น

2. ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการดังนี้

2.1 ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดลักษณะที่สำคัญของสังคมสารสนเทศดังนี้

มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) เช่น ดาวเทียม ไมโครเวฟ เคเบิลใยแก้วนำแสง และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เพื่อการกระจายสารสนเทศให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและไปได้ในระยะไกลๆ เช่น การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาต่างๆ เป็นต้น

2.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ที่มีสมรรถนะสูงเข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศที่มีเป็นจำนวนมากๆ ได้ รวมทั้งสามารถจัดเก็บให้อยู่ในรูปแบบของสื่อผสมได้ นั่นคือ สามารถจัดเก็บข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง และตัวเลขลงในสื่อชนิดเดียวกันได้

นอกจากนั้นยังมีการใช้เครื่องจักรกล เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้แทนแรงงานคนในภาคอุตสาหกรรม ทำให้คนในภาคอุตสาหกรรมหันมาทำงานในภาคสารสนเทศหรือการบริการมากขึ้นโดยการทำหน้าที่ควบคุมการผลิต การบริหารงาน หรือการสื่อสารภายในองค์กร ที่สำคัญต่อมาคือ ก่อให้เกิดระบบสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ที่จะช่วยผู้ที่ทำงานอยู่ในองค์กรต่างๆ มากขึ้น ระบบสารสนเทศที่ได้พัฒนาอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System - MIS) ระบบสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ (Decision Support System - DSS) หรือระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (Executive Information System - EIS) เป็นต้น

3. วิถีชีวิตของคนในยุคสังคมสารสนเทศ

การดำเนินชีวิตของคนในสังคมสารสนเทศจะเน้นที่ความรู้เป็นหลัก เพราะฉะนั้นคนในสังคมดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และทักษะคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เนื่องจากการบันทึกและการแพร่กระจายสารสนเทศต่างๆ อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนมาก

สภาพการทำงานในสำนักงานต่างๆ จะเปลี่ยนไปเป็นสำนักงานอัตโนมัติ (Office Automation) การทำงานของฝ่ายต่างๆ ต้องอาศัยและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลสามารถทำงานจากที่ใดๆ ก็ได้ การติดต่อสื่อสารจะกระทำโดยผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สภาพดังกล่าวทำให้เกิดสำนักงานที่ไร้กระดาษ (Paperless Office) ขึ้นได้

บุคคลในสังคมสารสนเทศต้องการที่จะได้รับความเอาใจใส่ และต้องการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินชีวิตของคนในสังคมสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกลเป็นส่วนมาก จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์กับมนุษย์น้อยลง ประจวบกับการมีเวลาที่เหลือจากการทำงานมากขึ้น จึงมีแนวโน้มทำให้คนหันมาสนใจกับธรรมชาติ และศิลปะมากยิ่งขึ้น

4. วิถีชีวิตที่เป็นเศรษฐกิจของสังคมสารสนเทศ

วิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากระบบเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพในคลื่นลูกที่ 1 ได้พัฒนามาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมในคลื่นลูกที่ 2 และได้พัฒนากลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจสารสนเทศ หรือที่ ดอน แท็บสก็อต (Don Tapscott) ได้เรียกว่า เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ในคลื่นลูกที่ 3 สาระสำคัญของเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ แท็บสก็อต (2539 : 62 – 101) ได้กล่าวถึงในหนังสือที่มีชื่อว่า เศรษฐกิจดิจิทัล มี 12 ประการดังนี้

4.1 ความรู้คืออาวุธ

แท็บสก็อต(2539) กล่าวว่า เศรษฐกิจแบบใหม่คือ เศรษฐกิจของผู้มีความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับความรู้ แต่ไม่รวมถึงเรื่องของปัญญาประดิษฐ์ เป็นยุคของความรู้ที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์โดยคนทำงานที่มีความรู้ สำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการมีความสำคัญมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การผลิตสินค้าและบริการได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและเทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อสมองกล บัตรสมองกล บ้านสมองกล รถยนต์สมองกล วิทยุและโทรทัศน์สมองกล ฯลฯ ในเศรษฐกิจที่เป็นดิจิทัลซึ่งอาศัยสมองมากกว่าวัตถุ ทำให้การทำงานต้องใช้ความรู้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งที่สำคัญขององค์กรก็คือ **ทรัพยากรสินทางปัญญา** ปีเตอร์ ดรักเกอร์(อ้างถึงในแท็บสก็อต 2539) ได้ให้ทัศนะในเรื่องดังกล่าวว่า ปัญญาไม่ได้เป็นเพียงทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งของปัจจัยการผลิตแบบเดิมๆ เช่น ทุน แรงงาน ที่ดิน แต่สารสนเทศเป็นทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่มีความสำคัญ ผลที่ตามมาคือ คนงานที่มีความรู้กลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กรไปแล้ว ความแตกต่างที่ชัดเจนมากที่สุดระหว่างองค์กรในอนาคตและปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่ผลิตภัณฑ์และเครื่องมือที่ใช้ แต่อยู่ที่ว่า ใครเป็นคนทำงาน ทำงานอย่างไร ความรู้และความคิดที่สร้างสรรค์จะเป็นกุญแจที่สำคัญของการผลิต เนื่องจากการผลิตมีพื้นฐานอยู่บนความรู้ หลายๆ องค์กรจึงให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมบุคลากรของตนให้สามารถใช้เครื่องมือที่สลับซับซ้อนได้ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงจนยากที่จะมีการลอกเลียนแบบได้ การศึกษาตลอดชีวิตคือสิ่งเดียวที่ทำให้รักษาความได้เปรียบในการแข่งขันได้

4.2 เกือบทุกอย่างเปลี่ยนอยู่ในรูปของดิจิทัล

เศรษฐกิจยุคใหม่จะเป็นเศรษฐกิจยุคดิจิทัล การพัฒนาสื่อยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางด่วนข้อมูล หรือสื่อมัลติมีเดีย เศรษฐกิจแบบใหม่สร้างขึ้นโดยสิ่งธรรมดาเพียงอย่างเดียว ข้อมูลทั้งหมดสามารถแทนได้ด้วยเลข 1 หรือ 0 ซึ่งมาจากพื้นฐานของเลขฐานสอง ในทางคอมพิวเตอร์ ตัวเลข 1 และ 0 ใช้แทนฐานะของการมีและไม่มีสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องคอมพิวเตอร์ จะทำหน้าที่เปลี่ยนตัวเลข จดหมาย และข้อความทั้งหมดรวมทั้งรูปภาพ กราฟ ตลอดจนเสียงต่างๆ ให้อยู่ในรูปของบิต กลายเป็นเลข 1 และ 0 ในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ข่าวสารและสารสนเทศทั้งหมดอยู่ในรูปดิจิทัล เป็นบิต เมื่อข่าวสารกลายเป็นดิจิทัลและสื่อสารผ่านเครือข่ายดิจิทัล โลกใบใหม่ก็เกิดขึ้น ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศจำนวนมากสามารถบีบอัดและส่งด้วยความเร็วแสง คุณภาพของสารสนเทศดีกว่าการส่งแบบเดิมมาก หลายสิ่งหลายอย่างสามารถส่งรวมไปด้วยกันได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินธุรกิจใหม่ๆ มากมาย

4.3 เกิดโลกเสมือนจริงที่ไม่มีอยู่จริงบนโลกขึ้น

เมื่อข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศเปลี่ยนไปอยู่ในรูปของดิจิทัล หลายสิ่งที่จะต้องได้กลายเป็นสถานะเสมือนจริงได้ และสามารถเปลี่ยนสถานะทางเศรษฐกิจ รูปแบบของสถาบันและความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้ และธรรมชาติของกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยตัวมันเอง สถานะเสมือนจริงเหล่านั้น เช่น คนต่าง

ด้าวมเสมือนจริง (Virtual Alien) สภาเสมือนจริง (Virtual Congress) ร้านขายของเสมือนจริง (Virtual Store) กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4.4 องค์กรจะแตกตัวเล็กลงจนถึงระดับโมเลกุล

องค์กรทางธุรกิจกำลังจะแตกตัวออกเป็นโมเลกุลเล็กๆ องค์กรยุคใหม่มีพื้นฐานอยู่บนคนแต่ละคน คนงานที่มีฝีมือ (โมเลกุลของมนุษย์) ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจ มีแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการปรับและประยุกต์ใช้เครื่องมือใหม่ๆ ที่เข้ากับความรู้และความคิดสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เมื่อกิจกรรมของโมเลกุลขยายไปสู่เศรษฐกิจโดยรวม เราสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ ที่ทำให้เกิดการพูดถึงบริษัทเสมือนจริง ยกตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนจะกลายเป็นการสื่อสารแบบโมเลกุล ผ่านผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ชมจะกลายเป็นลูกค้าซึ่งสามารถติดต่อผ่านช่องทางต่างๆ มากมาย และสามารถเลือกได้ตามต้องการ ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับตารางเวลาของทางสถานี ผลิตภัณฑ์เพื่อมวลชนจะกลายเป็นผลิตภัณฑ์แบบโมเลกุล ซึ่งผลิตแต่ละชิ้นขึ้นตามความต้องการของลูกค้ามากกว่าจะผลิตเป็นล้านๆ ชิ้นเหมือนผลิตภัณฑ์ในยุคอุตสาหกรรม

4.5 รวมงานหลายหน้าที่เข้าด้วยกันและทำงานแบบอินเทอร์เน็ตเวิร์ค

เศรษฐกิจแบบใหม่เป็นเศรษฐกิจแบบเครือข่าย ซึ่งจะรวมโมเลกุลเข้าเป็นเสี้ยวต่างๆ ซึ่งเชื่อมต่อกับส่วนอื่นเพื่อสร้างความมั่งคั่ง กรอบความคิดใหม่เกี่ยวกับการสร้างความมั่งคั่ง เกิดจากความสามารถทางด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ทำงานแบบดิจิทัล และการเชื่อมต่อแบบ อินเทอร์เน็ต องค์กรเครือข่ายแบบใหม่ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างองค์กรที่เน้นกระบวนการ หรือการปรับระบบ reengineering เพื่อประหยัดต้นทุนและตอบสนองได้เร็วขึ้นเท่านั้น แต่กลับเป็นการปรับตัวที่คิดถึงธรรมชาติ หน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร องค์กรที่ทำงานด้วยระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกับงานทุกหน้าที่ของบริษัท ทำให้ขอบเขตหน้าที่ของแต่ละฝ่ายหายไป เครือข่ายเทคโนโลยีแบบใหม่ทำให้บริษัทเล็กๆ สามารถเอาชนะข้อได้เปรียบที่บริษัทใหญ่เคยมีได้ เช่นความประหยัดเนื่องจากขนาดและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร เป็นต้น เครือข่ายแบบอินเทอร์เน็ตกำลังทำลายกำแพงระหว่างบริษัท ผู้ค้าส่ง ลูกค้า กลุ่มชนและคู่แข่งให้พังลง เศรษฐกิจทุกประเภทต้องอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ ซึ่งเป็นทางด่วนที่มีแถบความถี่กว้างสำหรับเศรษฐกิจ ที่มีศักยภาพสูง นั่นก็คือ ทางด่วนสารสนเทศ นั่นเอง

4.6 หมดยุคของคนกลาง

หน้าที่คนกลางระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคกำลังจะถูกกำจัดออกไปด้วยเครือข่ายดิจิทัล การประกอบธุรกิจแบบใหม่ผู้ผลิตสามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานแบบใหม่ขายสินค้าโดยตรงไปที่ลูกค้าได้ ข้อมูลที่สำคัญๆ จะถูกส่งผ่านระบบออนไลน์ ดังนั้นบทบาทของคนกลางหรือโบรกเกอร์ก็จำเป็นต้องเปลี่ยน

แปลงไปด้วย นั่นคือ นอกจากจะทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแล้วยังจะต้องหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับลูกค้า ทั้งในด้านให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือและให้ความรู้ต่างๆ

4.7 รวมอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันเข้าเป็นหนึ่งเดียว

ในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ภาคธุรกิจที่มีอิทธิพลกับภาคเศรษฐกิจเกิดจากการ รวมกันของ 3 อุตสาหกรรม อันได้แก่ การรวมตัวของคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสารและสารสนเทศ ซึ่งจะ กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการสร้างความมั่งคั่งให้กับภาคธุรกิจอื่นๆ ทั้งหมด ในสหรัฐอเมริกา สื่อ แบบใหม่ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และอุตสาหกรรมบริการมีส่วนแบ่งของตลาดมากกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ของ รายได้ประชาชาติ กำไรจากภาคธุรกิจใหม่กำลังเคลื่อนไปสู่สาระความรู้ หรือสารสนเทศ เพราะเป็นแหล่ง ของการสร้างมูลค่าให้กับลูกค้า บริษัทที่ทำงานเกี่ยวกับสารสนเทศหลายๆ บริษัท เช่น บริการด้านบันเทิง เครือข่ายสถานี และสำนักพิมพ์หายไปจากตลาดช้าๆ บริษัทที่ประสบความสำเร็จมากขึ้นเรื่อยๆ คือ บริษัท ที่มีพื้นฐานในด้านซอฟต์แวร์ บริการ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารด้วยดิจิทัล

4.8 ยุคของนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่

เศรษฐกิจแบบใหม่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของนวัตกรรม รวมถึงความมุ่ง มั่นในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงระบบ กระบวนการ การตลาด และคนอยู่เสมอ ในบริษัท ที่เน้น นวัตกรรม วงจรชีวิตของสินค้าจะมีอายุสั้นลง ในเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์เช่นนี้ เราสามารถเห็นได้ชัดว่า โลก เปลี่ยนไป ซึ่งเราต้องเปลี่ยนตามโลกไปด้วยโดยต้องทำความเข้าใจกับความต้องการของลูกค้าให้ดี ต้อง ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งต้องเสนอผลิตภัณฑ์และ บริการที่ดีกว่า ดัง นั้นจินตนาการของมนุษย์จึงเป็นของมีค่า สิ่งท้าทายสำหรับบริษัทในยุคดิจิทัลก็คือ การสร้างบรรยากาศ ซึ่งการคิดค้นเป็นสิ่งที่มีค่าและน่ายกย่อง สิ่งจำเป็นก็คือระบบการเรียนการสอน และการกระตุ้นให้นักเรียน ให้เรียนรู้และมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการจำ

4.9 ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการผลิต

ในเศรษฐกิจแบบใหม่ ช่องว่างระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิตไม่ค่อยชัดเจนนัก การ ผลิตจำนวนมากถูกแทนที่ด้วยการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าแต่ละคน ในเศรษฐกิจแบบใหม่ ลูกค้ากลายเป็นส่วนร่วมในกระบวนการผลิตด้วย ลูกค้าทุกคนบนทางด่วนข้อมูลกลายเป็นผู้ผลิตโดยการ สร้างและส่งข่าวสารไปยังส่วนต่างๆ ของกระบวนการผลิตของบริษัทได้

4.10 ทุกอย่างต้องฉับพลันทันที

ในเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของบิท การได้ทุกอย่างฉับพลันทันทีกลายเป็นกฎแฉ และตัวแปรที่สำคัญที่ผลักดันให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ องค์กรใหม่เป็นองค์กรที่ทันต่อเวลาซึ่งจะต้องปรับ ตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาและต้องทันท่วงที สินค้าได้รับจากผู้ผลิตและส่งไปถึงลูกค้า **ภายในเวลาที่ต้องการ** กระบวนการดังกล่าวทำให้โอดังหมดความหมายไป การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วย อิเล็กทรอนิกส์มีพลังมากมาย ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ข้อมูลแบบทันทีทันใด

4.11 เศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์

ปีเตอร์ ดรักเกอร์ ได้กล่าวว่า ในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ **ความรู้ไม่มีขอบเขต** ไม่มีความรู้ในบ้านเกิดและความรู้ระหว่างประเทศ เมื่อปัญญากลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จึงเกิดการเชื่อมโยงของระบบเศรษฐกิจโลก เกิดเขตการค้าเสรีทั่วทุกมุมโลก ลูกค้านะดับโลกต้องการสินค้านะดับโลก เศรษฐกิจโลกจึงกลายเป็นโลกาภิวัตน์เข้าไปทุกที ความจำเป็นที่จะต้องการพันธมิตรทางธุรกิจจึงเกิดขึ้น และที่เหนือไปกว่านั้นคือ เทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นหัวใจสำคัญทางธุรกิจ การร่วมมือทางธุรกิจไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสองบริษัทอีกต่อไป แต่ยังเป็น การเชื่อมโยงของกลุ่มบริษัทเพื่อเป้าหมายร่วมกัน รูปแบบใหม่ของการแข่งขันก็กระจายไปทั่วโลกระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ในที่สุดก็เกิดองค์ประกอบใหม่ที่เรียกกันว่า **บรรษัทข้ามชาติ** ซึ่งจะมีอิทธิพลเหนือบริษัทภายในประเทศ

4.12 ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

จุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจการเมืองแบบใหม่ก่อให้เกิดคำถามขึ้นมากมายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของอำนาจ ความเป็นส่วนตัว การเข้าถึงข้อมูล จริยธรรม คุณภาพชีวิตการทำงาน และอนาคตของกระบวนการประชาธิปไตย เมื่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามาแทรกแซงสิ่งที่ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมเดิม ความขัดแย้งอย่างรุนแรงจะทำลายสายใยของโครงสร้างและสถาบัน ธรรมชาติของการทำงานและความต้องการในเศรษฐกิจดิจิทัลถือเป็นพื้นฐานของความแตกต่าง แนวคิดของแรงงานก็คือ การจัดการกับการให้คำนิยามสิ่งใหม่ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของแรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรและการผลิตสินค้า (แบบเก่า) มีจำนวนลดน้อยลง เศรษฐกิจแบบใหม่เกิดอยู่บนการสร้างของฐานความรู้ ทำให้เกิดแรงงานบนพื้นฐานของการทำสัญญา ในเศรษฐกิจดิจิทัล ในฐานะของเงินทุนทางปัญญากลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด คนงานที่มีฝีมือสามารถใช้อำนาจของเขาได้อย่างไร้ขีดจำกัดในสภาพที่ซับซ้อนและมีประสิทธิภาพ คนงานดังกล่าวจะสามารถเข้าร่วมในสังคมและชีวิตธุรกิจได้เต็มที่ ถ้าไม่มีการจัดการที่ดีสิ่งนี้จะเพิ่มความแตกต่างทางชนชั้นมากขึ้น การมีและไม่มีจะกลายเป็นการเผชิญหน้ากับความแตกต่างระหว่างคนที่มีศักยภาพของเทคโนโลยีใหม่ในอีกด้านหนึ่งและการตกต่ำของคุณภาพชีวิตในอีกด้านหนึ่ง การเรียนรู้จะถูกจัดหาจากภาคเอกชนมากขึ้นทุกที การศึกษาแบบเดิมกำลังไล่ตามความต้องการของเศรษฐกิจแบบใหม่ไม่ทัน และยังมีช่องว่างและโอกาสอีกมากสำหรับผลิตภัณฑ์เรียนรู้และบริการ สิ่งนี้ทำให้เกิดความรับผิดชอบกับตัวเองเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำทำนายของโลกใหม่

จอห์น ไนซ์บิตต์ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง **อภินวนิยมโลก ค.ศ. 2000 (Magatrends 2000)** ได้ทำนายการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่จะพลิกโฉมหน้าสังคมโลก และกระทบไปถึงชีวิตส่วนตัว อาชีพ และการดำเนินชีวิตของคน นวนิยมใหม่นี้มิใช่จะปรากฏให้เราเห็นในพริบตา มันเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆ สะสมขึ้นทีละเล็กทีละน้อยทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี จนเมื่อถึงจุดที่เกิด

เป็นแนวโน้มแล้วมันก็จะส่งผลกระทบต่อเราอย่างต่อเนื่องไปอีกราวๆ ห้าปี สิบปี หรือนานกว่านั้น แนวโน้มใหม่มี 10 ประการดังนี้

1. **การเบ่งบานของเศรษฐกิจที่เป็นไปทั่วโลก** โลกใหม่จะให้น้ำหนักความสำคัญทางเศรษฐกิจมากกว่าน้ำหนักทางการเมือง จะมีการค้าอย่างเสรีระหว่างทุกประเทศด้วยแรงผลักดันของความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโทรคมนาคมระดับสูงและระบบเศรษฐกิจที่เป็นตลาดเดียว เกิดการปฏิวัติระบบภาษี และกองทัพผู้บริโภคใหม่เกิดขึ้นในเอเชีย

2. **ยุคฟื้นฟูทางศิลปะ** เกิดการฟื้นฟูศิลปะเกิดขึ้นมากมายไม่ว่าจะเป็นละครโอเปร่า ซิมโฟนี ออร์เคสตรา หรือคณะระบำต่างๆ ตลาดสิ่งพิมพ์เติบโตมากขึ้น ตลาดงานศิลปะจะ “ บูม “ และมาแรง มีมหกรรม การแสดงในฤดูร้อน เกิดอาชีพใหม่ๆ และโอกาสทางธุรกิจในงานด้านศิลป์ ผู้ที่มีรายได้ดียินดีจ่ายค่าใช้จ่าย แพงๆ เข้าชมรายการแสดงทางศิลปะ ศิลปะจะเข้าไปอยู่ในรายการทางทีวี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเคเบิลทีวี มากยิ่งขึ้น

3. **การเกิดขึ้นของตลาดเสรีสังคมนิยม** ระบบสังคมนิยมแบบเดิมถึงจุดที่มีการล่มสลายเนื่องมาจากสาเหตุ 6 ประการคือ 1) เกิดระบบเศรษฐกิจที่เป็นแบบเดียวกันทั่วโลก 2) เกิดความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารโทรคมนาคมสมัยใหม่ที่ทำให้โลกเชื่อมต่อเป็นหนึ่งเดียว 3) เกิดความล้มเหลวของการรวมศูนย์อำนาจ 4) รัฐบาลประสบปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายอย่างมหาศาลทางด้านสวัสดิการ 5) เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และ 6) ปัจเจกชนทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการมาเป็น **ตลาด** เป็นผู้ดำเนินการ

4. **วิถีดำเนินชีวิตแบบทั้งโลกกับวัฒนธรรมชาตินิยม** โลกใหม่ก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตแบบ **ทั้งโลก** ในด้านอาหาร แฟชั่น และความบันเทิง เกิดการตั้งราคา “ ทั้งโลก “ เกิดความเหลื่อมล้ำ “ ดุลการ ขำระเงิน “ ของสินค้าทางวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาสากล และในขณะเดียวกันก็เกิดชาตินิยมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดขึ้นของ “ สิทธิมนุษยชน “

5. **การแปรรัฐสวัสดิการให้เป็นรัฐเอกชน** ประเทศอังกฤษโดยรัฐบาลของนางมากาเร็ต แธตเชอร์ ได้เป็นต้นแบบของการเปลี่ยนแปลงโดยการแปรรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลให้เป็นรัฐธุรกิจเอกชน ซึ่งก่อให้เกิดการแปรให้เป็นวิสาหกิจของเอกชน “ ทั้งโลก “ เกิดค่านิยมใหม่ และนโยบายใหม่ เช่น เกิดความเชื่อที่ว่าคนทำงานจะมีชีวิตที่ดีกว่าคนที่พึ่งรัฐสวัสดิการ สตรีในครอบครัวของชนชั้นกลาง และมารดาที่ครอบครัว มีฐานะดีพากันออกมาทำงานนอกบ้านมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

6. **การผงาดขึ้นของแปซิฟิกirim** นักเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของโลกใหม่จะเฉียงมาอยู่ที่แปซิฟิก โดยที่เอเชียตะวันออกจะเป็นยักษ์ใหญ่ในศตวรรษที่ 21 หลายๆ ประเทศจะมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้น เช่น ประเทศฮ่องกง เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน จีน มาเลเซีย และประเทศไทย เป็นต้น

7. **ทศวรรษที่สตรีก้าวสู่ความเป็นผู้นำ** ทศวรรษใหม่จะเป็นทศวรรษที่สตรีโถมตัวเข้าสู่วงการธุรกิจ การงานอาชีพแขนงใหม่ๆ อย่างมาก ผู้นำแห่งโลกใหม่นี้ คำว่า “ เป็นชาย “ ไม่ได้มีความหมายพิเศษ

อะไรอีกแล้ว ผู้หญิงได้ถูกฝึกฝนและตระเตรียมตนเองให้ทำงานหนักเช่นผู้ชาย หญิงและชายที่มีค่านิยมใหม่ร่วมกัน จะยืนหยัดเคียงบ่าเคียงไหล่กันสร้างปรากฏการณ์ใหม่ในวงการ บริหารโดยการเลิกอิงระบบแบ่งอำนาจเป็นชั้นๆ แต่กระจายอำนาจไปสู่ทุกส่วนโดยมีจินตนาการร่วมกัน หัวใจของการบริหารองค์กรธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากการจัดการไปเป็นการนำ การนำที่ว่านี้จะเป็นการให้ความเคารพแก่คนทำงาน ส่งเสริมให้พวกเขาจัดการตัวเองโดยการตั้งเป็นที่มงานที่มีอิสระ เป็นตัวของตัวเองและเป็นหน่วยบุกเบิกธุรกิจการค้า

การจัดการกับการนำแตกต่างกันมากทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย ภาระหน้าที่ พฤติกรรม และสภาวะแวดล้อมของการจัดตั้ง การนำจะเป็นกระบวนการสำหรับผลักดันให้คนทำงานปฏิบัติงานไปตามทิศทางใดทิศทางหนึ่งด้วยวิธีการที่ไม่ได้ใช้อำนาจบีบบังคับ เมื่อเศรษฐกิจสารสนเทศได้เข้าครอบงำประเทศที่พัฒนาแล้วทำให้เกิดสถานที่ทำงานแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง แนวปฏิบัติพื้นฐานของผู้ผู้นำในทศวรรษนี้ก็คือ มุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้คนทำงานในยุคใหม่ที่มีความรู้ดี พัฒนาทักษะทางด้านบุกเบิก ธุรกิจการค้า บริหารตนเอง และศึกษาเพิ่มเติมตลอดชีวิต

8. ยุคแห่งชีววิทยา เรากำลังก้าวจากยุคแห่งฟิสิกส์ไปสู่ยุคแห่งชีววิทยา และยุคเทคโนโลยีชีวภาพเต็มตัวแล้ว เทคโนโลยีชีวภาพได้ก้าวเข้ามากระทบต่อพืช สัตว์ และมนุษย์ เช่น การทำมะเขือเทศพันธุ์พิเศษ ข้าวโพดคั่วกลิ่นเนยโดยไม่มีมันเนย หรือการทำให้แม่วัวอุ้มท้องแทนไบซิน การทำให้ปลาทองโตเร็วขึ้นเป็น 4 เท่า หรือแม้กระทั่งทำโคลนนิ่งมนุษย์ในปัจจุบัน

เทคโนโลยีชีวภาพกำลังมีบทบาทสูงขึ้นในชีวิตของเรา และจะส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก การทดลองทางด้านพันธุกรรมจะปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของพืชและสัตว์หลายชนิด จากจุดดังกล่าวทำให้เราสามารถจำแนกและเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติทางพันธุกรรมซึ่งคนส่วนใหญ่หวั่นกลัวกันมาก ได้มีการประท้วงอย่างรุนแรงเป็นระยะๆ ต่อการทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์พันธุกรรมกับสิ่งมีชีวิตต่างๆ ว่าเป็นการก้าวก้าวและเปลี่ยนแปลงธรรมชาติที่ไร้คุณธรรม พืชและสัตว์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่อาจทำอันตรายต่อสภาพแวดล้อม แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นก็ยังมีทดลองใหม่ๆ เกี่ยวกับพันธุกรรมเกิดขึ้นมากมาย บางอย่างอาจเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจส่งผลกระทบต่อจริยธรรม กฎหมาย และสังคม

9. ศาสนาจะเฟื่องฟูในรอบพันปีที่สาม ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเริ่มต้นของรอบพันปีที่ 3 แห่งคริสต์ศักราช มีสิ่งบอกเหตุมากมายที่แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในศาสนาและการแสวงหาคำตอบแห่งชีวิตทางจิตวิธีกำลังก้าวเข้าสู่ระยะเฟื่องฟูอีกครั้งทั่วโลก แต่การก้าวเข้าหาศาสนาในครั้งนี้ไม่ได้เข้าหาศาสนา นิยายหลัก ส่วนใหญ่พากันเข้าหากลุ่มศาสนาย่อยๆ หรือความเชื่อใหม่ แนวโน้มดังกล่าวคือ 5 - 10 % ของคนอเมริกันเป็นสมาชิกของขบวนการ “ ยุคใหม่ ” ซึ่งเป็นขบวนการที่มี กิจกรรมเชิงศาสนาที่เชื่อมโยงไปถึงการปฏิบัติหลายอย่าง เช่น โยคะ การนั่งสมาธิ การมีความเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิด หรือที่ญี่ปุ่นก็มีพิธี

กรรมและการเฉลิมฉลองต่างๆ ของศาสนาซันโตที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หรือแม้กระทั่งคนหนุ่มสาวชาวจีนและไซเบียดที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างมาก

ในสภาวะที่สังคมและสิ่งแวดล้อมกำลังผันผวน ผู้คนก็มักแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจเอาไว้โดยมุ่งไปในสองทางคือ “ ทางใน “ (คือความยึดมั่นในความรู้สึกลงในตัวเอง) และ “ ทางนอก “ (ทางที่เขาบอกว่าถูกแล้ว) จำนวนผู้ยึดมั่นในทั้งทางในและทางนอกนี้กำลังขยายตัวออกไปทุกที นี่คือการสะท้อนให้เห็นถึงความใฝ่ฝันของคนเราที่จะหนีให้พ้นจากความวุ่นวายไปสู่ชีวิตที่สงบและผาสุก

หลาย ๆ สังคมผู้คนได้หันจากศาสนานิกายหลักๆ ไปสู่กลุ่มความเชื่อย่อยๆ หรือที่เราเรียกกันว่า “ขบวนการยุคใหม่” (New Age Movement) ขบวนการดังกล่าวไม่มีรูปแบบ ไม่มีคำสอน ไม่มีองค์กรจัดตั้งเป็นขบวนการมวลชนที่เป็นไปเอง จุดหมายปลายทางของขบวนการนี้คือการแสวงหาทางออกแห่งชีวิตและความเจริญก้าวหน้าส่วนตัว ระบบความคิดของขบวนการยุคใหม่นี้มีแนวความคิดกว้างๆ ว่า ศาสนาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อทั้งหมด (องค์รวม) ของคนเรา ตามแนวความคิดองค์รวมของพวกเขา ก็คือ “ ธรรมชาติมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ความเป็นองค์รวมจากการรวมกันเข้าของภาคส่วนต่างๆ “

10. ชัยชนะเป็นของปัจเจกชน ปัจเจกชนยุคใหม่เฟื่องขึ้นมาพร้อมๆ กับการแปรเปลี่ยนไปสู่ความเป็นแบบทั้งโลกของสังคมมนุษย์ ปัจเจกชนเป็นผู้สร้างงาน เป็นผู้เสนอปรัชญาการเมืองแบบใหม่ๆ รวมทั้งกล้าบุกเบิกธุรกิจการค้าโดยเอาความมั่นคงของชีวิตเป็นเดิมพัน นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบต่อผลแห่งการกระทำของตน ดังนั้นปัจเจกชนจึงต้องการชุมชน และเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้ปัจเจกชนมีพลังและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทสรุปของอภิแนวโน้มโลก หรือ Megatrends 2000 ในศตวรรษที่ 21 เศรษฐกิจของโลกได้ขยายตัวไปมาก และนับเป็นยุคทองของคนทำงานในประเทศที่พัฒนาแล้วที่สามารถได้รับค่าตอบแทนตามความสามารถ ปัญญาและการสร้างสรรค์ของตนเองได้ คนที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี ไม่ว่าจะเขาจะเป็นใคร มีทางขึ้นเป็นผู้จัดการได้ ผู้นำคือบุคคลที่สามารถดึงดูดคนทำงานมาขึ้นต่อได้ด้วยการปฏิบัติที่มีจริยธรรม และสร้างสภาวะแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวยให้ทุกคนแสดงศักยภาพของตนออกมาได้อย่างเต็มที่

ลักษณะที่สำคัญของคนในยุคสังคมสารสนเทศ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541) ได้กล่าวถึงสังคมสารสนเทศว่า เป็นสังคมที่มีการใช้ **ปัญญาวิถี** เป็นดรรชนีชี้วัดความเจริญที่แท้จริงของประเทศในศตวรรษที่ 21 ที่จะมาถึงนี้ภายใต้สภาพของโลกในคลื่นลูกที่สามที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบข้อมูลข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการแข่งขันทางการค้าระหว่างภูมิภาค สังคมใดที่ประชาชนใช้ปัญญานำวิถีชีวิต ประชาชนในสังคมนั้นก็จะค้นพบหนทางแห่งความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้เสมอ และสังคมนั้นก็จะสามารถไปสู่การแสวงหาความเจริญก้าวหน้าแท้จริง

ความผิดพลาดครั้งสำคัญของลักษณะสังคมที่ประชาชนขาดการเรียนรู้ จะทำให้สังคมล้าหลังและตกเวทีโลก แต่สังคมที่ประชาชนขาดการเรียนรู้พร้อมๆ กับขาดปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วย ยิ่งส่งผลร้าย

แรงกว่าคือ นอกจากจะล้มแล้วยังจะเกิดปัญหาติดตามมามากมายจากความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับชีวิตตนเอง ผู้นำที่ขาดปัญญาจะนำพาประเทศชาติล่มสลาย ประชาชนที่ขาดปัญญาจะไม่สามารถจัดการกับชีวิตของตนเองในแนววิถีที่ถูกต้องได้ กลายเป็นคนที่คิดสั้น คิดแคบและคิดในแง่ร้ายได้ง่ายกว่า ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องเตรียมประชาชนในสังคมให้พร้อมที่จะเป็น **ประชาเมธี** ลักษณะดังกล่าวเป็นการนำเสนอผลจากการศึกษาจากรูปแบบของวิถีคิดเชิงปรัชญา และรูปแบบลักษณะการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดคนสำคัญๆ ของสังคมไทยและของโลก รวมทั้งพิจารณาสภาพสังคมโลกที่มีอิทธิพลเร่งรัดให้สังคมไทยต้องใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. **มีความสามารถ “ เป็น ”** นั่นคือต้องมีความเชื่อที่ว่า ประชาชนทุกคนสามารถเป็นประชาเมธีได้ ต้องเป็นผู้รักในการแสวงหาปัญญาจากการศึกษาและการเรียนรู้ และจากประสบการณ์ชีวิต

2. **มีความสามารถ “ คิด ”** นั่นคือ ประชาชนต้องมีความรักที่จะคิด มีความสามารถคิดแยกแยะระหว่าง “ ความดี ” และ “ ความถูกต้อง ” ระหว่าง “ ข้อเท็จจริง ” และ “ ความคิดเห็น ” และนอกจากนั้นประชาชนทุกคนสามารถคิดอย่างมีอิสระภาพ

3. **มีความสามารถ “ ใช้ ”** นั่นคือ ประชาชนมีความสามารถในการใช้เหตุผล ใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย และใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

4. **มีความสามารถ “ ควบคุม ”** ประชาชนควรมีความสามารถควบคุมอารมณ์อย่างมั่นคง พร้อมทั้งสามารถควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตได้

บทส่งท้าย

หากนับเวลาถอยหลังก็คงจะทราบได้ว่า อรุณรุ่งแห่งศตวรรษที่ 21 ได้คืบคลานเข้ามาใกล้แล้ว เราทุกคนคงมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติมากมาย สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำอย่างรีบเร่งก็คือ การศึกษา เรียนรู้ และพร้อมที่จะเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและของประเทศไทย เราคงไม่สามารถปฏิเสธกระแสของโลกที่ถาโถมเข้าสู่ประเทศไทยได้ สิ่งที่สำคัญของเราก็คือ ควรมีความตระหนักรู้ พร้อมทั้งมีปัญญาในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบในการเปิดรับกระแสของโลก ทั้งนี้คงต้องมีการปรับ และเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับตนเองและสังคมไทยด้วย นั่นคงเป็นวิถีที่จะทำให้เราสามารถยืนหยัดในท่ามกลางของกระแสโลกได้อย่างมี **ปัญญาวิถี**

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ปราชญ์สังคม: สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย, 2541.

ชัชวาลย์ วงศ์ประเสริฐ และคณะ. **สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น**. ปทุมธานี: สาขาสารนิเทศ คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2537.

แท้บสก็อต, ดอน. **เศรษฐกิจจิตจิตอล**. แปลและเรียบเรียงโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอฮิล, 2539.

ไนซ์บิตต์, จอห์น และอเบอร์ดีน, แพทริเซีย. **อภิแนวโน้มโลก**. แปลและเรียบเรียงโดย สันติ ตั้งรพีพากร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมี, 2534.

ทอฟเฟเลอร์, อัลวิน. **คลื่นลูกที่สาม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลและเรียบเรียงโดย สุกัญญา ตีระวนิช และคณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Global Brain, 2533.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย